

Сурілова О. О.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри права Європейського Союзу і порівняльного
правознавства*

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗМІНИ КЛІМАТУ У ДРУГИЙ ПЕРІОД ДІЇ КІОТСЬКОГО ПРОТОКОЛУ

Сьогодні одна з головних турбот світової спільноти – глобальне потепління і його можливий вплив на довкілля, здоров'я людей та економіку. За 100 років (1906–2005 рр.) зростання температури приземного повітря, усереднене по всій земній поверхні, склало 0,74°. По висновках МГЕЗК, в результаті господарської діяльності в атмосферу Землі щорік викидається 27 млрд т CO₂. Унаслідок обмеженої швидкості природного поглинання його океанами і біосферою значна доля цього газу збереться в атмосфері на сотні років, сприяючи подальшому потеплінню (Мелешко В. П., Катцов В. М., Кароль І. Л. Опасный соблазн. Воздействие на климат в борьбе с глобальным потеплением // «Экология и жизнь» № 2, 2010 <http://elementy.ru/lib/430976>). Проте доки немає строгих наукових доказів існування причинно-наслідкового зв'язку між цими явищами (Арутюнов В. Призрак парниковый бродит по Европе Выбор экстратегии в потемках Киотского протокола <http://www.promved.ru/>).

Однак діючи у відповідності з принципом попередження, світове співтовариство здійснило безпрецедентні кроки з метою охорони кліматичної системи Землі – були прийняті Рамкова Конвенція зі зміни клімату та Кіотський протокол до неї. Ми вважаємо, що такі масштабні міжнародні програми дій повинні мати обґрунтовану наукову основу. Якщо керуватися лише припущеннями, це призведе до повної недієздатності такого роду заходів, поглиблення протиріч між розвинутими країнами і такими, що розвиваються, значним фінансовим витратам, які до того ж будуть марними. Сьогодні, величини скорочення викидів парникових газів, передбачені Кіотським протоколом виявилися неефективними. Незважаючи на те, що більшість розвинених країн світу включилися у боротьбу зі змінами клімату ціль стабілізації клімату на планеті за перший період його дії (2004-2012р. р.) не була досягнута. Сьогодні світове співтовариство намагається вирішити проблему, підписати нові домовленості, однак попри всі зусилля і кліматичний саміт у Копенгагені у 2009 р., і кліматична конференція в Канкуні 2010р виявилися провальними, а підсумки кліматичної конференції 2012р. в Дурбані є неоднозначними. Було вирішено продовжити термін дії Кіотського протоколу як мінімум до 2017г. (точна дата не була визначена), а до 1 травня 2012 р. країни протоколу зобов'язалися визначити величини скорочення випуску парникових газів на другий період його дії. Такі країни як Канада, США, Росія, Японія відмовилися від участі в Протоколі, тому лише 15 % викидів охоплюються Протоколом. Учасники конференції прийняли дорожню карту по підготовці нової міжнародної угоди про попередження зміни клімату, яка має бути розроблена в 2015 р. і введена в дію до 2020 р. (<http://unfccc.int/2860.php>).

В таких умовах, лідером боротьби зі змінами клімату виступає Європейський Союз, який розробив найбільш дійову систему правового регулювання клімату. Але, зобов'язання, прийняті ЄС, можуть стати тяжким тягарем для економіки, особливо в умовах глобальної кризи. Адже, у Дурбані не було сформульоване жодних рекомендацій відносно підвищення ефективності існуючих механізмів зниження викидів парникових газів, або щодо запровадження нових.

Найефективнішими механізмами скорочення викидів є ринкові механізми. Вуглецеві квоти створюють ринок парникових газів, оскільки надають забрудненню повітря грошову вартість. Підприємствам вигідно фіксувати скорочення викидів, отримані при модернізації виробництва. Це по-перше в значній мірі компенсує вкладені кошти. По-друге, створюються конкурентні переваги при виході на ринки за рахунок додаткових знижок на ціну своєї продукції при реалізації вуглецевих квот. По-третє, здійснюється стимулювання модернізації виробництва, наукових розробок, впровадження нових, ефективніших технологій. У європейській системі торгівлі одиницями викидів (EU ETS) беруть участь всі держави – члени ЄС. Для цілей торгівлі одна квота на обмеження викидів еквівалентна 1 тонні викидів CO₂. Ці квоти надходять у продаж на європейському або на міжнародному ринку за ринковою ціною. Це дозволяє перерозподіляти квоти між різними країнами та між емітентами. Кожна така міжнародна операція затверджується органами РКЗК ООН. Передача прав власності усередині Європейського Союзу затверджується Європейською Комісією. Існують такі типи вуглецевих квот: EUA – European Union Allowances (квоти Європейського Союзу) видаються безкоштовно ЄС, для використання в рамках Схеми торгівлі викидами (Emission Trading Scheme, EU ETS). Друга стадія ETS почалася 1 січня 2008 р. і закінчиться 31 грудня 2012 р. Всі EUA другої стадії мають бути використані протягом цього періоду; CER – Certified Emission Reductions (сертифіковані квоти на обмеження викидів) видаються органами РКЗК ООН для цілей істотного зменшення викидів парникових газів в проектах Механізму Чистого Розвитку (МЧР) відповідно до ст. 12 Киотського протоколу; ERU – Emission Reduction Units (одиниці зменшення викидів).

На відміну від європейського законодавства в Україні відсутня законодавча база торгівлі квотами. Тому дуже важливо розробити та ввести в дію нормативно-правовий акт, який створить підґрунтя для впровадження механізму торгівлі квотами на викиди ПГ. Такий нормативний акт має бути гармонізованим з законодавством ЄС. На сьогодні розроблений проект Закону Про регулювання об'ємів антропогенних викидів та поглинання парникових газів (<http://search.ligazakon.ua>), який ставить мету створення національної системи оцінки антропогенних викидів та поглинання парникових газів, тобто системи спостереження, збирання, оброблення, передачі і збереження інформації, необхідної для оцінки антропогенних викидів та поглинання парникових газів. На жаль, проект закону не є послідовним і не передбачає створення кліматичної біржі. Передача та отримання одиниць встановленої кількості ПГ здійснюється за заявкою юридичної особи або фізичної особи-підприємця центральним органом виконавчої влади з питань виконання вимог РКЗК та впровадження механізмів Киотського протоколу.